

Motininė įmonė ir dukterinė įmonė: nuo žodynų iki teisės aktų

ALVYDAS UMBRASAS

Lietuvių kalbos institutas

ESMINIAI ŽODŽIAI: teisės aktų terminai, terminų raida, terminų norminimas, patrunuojančioji įmonė, patrunuojamoji įmonė

Straipsnyje analizuojama probleminių terminų *motininė įmonė*, *dukterinė įmonė* raida terminografijoje, apžvelgiamas kalbininkų požiūris į šiuos terminus, nagrinėjama teisės aktų vartoseną. Siekiama supažindinti su buvusiais ir naujaisiais teikiniais ir kartu atkreipti dėmesį į esamą terminų padėtį, terminų sistemos spragas.

Dabar jau baigiamos leisti *Visuotinės lietuvių enciklopedijos* pirmajame tome randame: *antrinė bendrovė*, *dukterinė bendrovė* – „akcinė bendrovė, kontroliuojama kitos bendrovės (pirminės). Pirminei bendrovei priklauso antrinės bendrovės kontrolinis akcijų paketas, suteikiantis >50 % balsų visuotiniame akcininkų susirinkime. Antrinė bendrovė negali įsigyti pirminės bendrovės akcijų“ (VLE I 2001: 611). Enciklopedijoje *pirminės bendrovės* atskiru straipsniu nuspręsta neaiškinti (gal manyta, kad viskas aišku iš pateikto straipsnio, juoba kad bendrovė yra pirminė tik antrinės atžvilgiu). Prie *antrinės bendrovės* pridėtas sinonimas *dukterinė bendrovė*, tačiau lieka neaišku, ar enciklopedijos rengėjai prie *pirminės bendrovės* būtų pridėję *motininę bendrovę*.

Nors enciklopedijoje ir teikiamas, terminas *dukterinė bendrovė* (*įmonė*, *firma*, *kompanija*) turi jau netrumpą taisyso tradiciją. Kas ir kada šį terminą pradėjo taisyti, dabar sunku tiksliai pasakyti, bet jau 1976 m. išleistame *Kalbos praktikos patarimų* leidinyje *dukterinės* (*įmonės*, *gamyklos*, *kompanijos*) laikoma kalbos klaida ir taisyso *antrinės*, *giminiškos*, *vienos iš kitų atsiradusios*, *priklausomosios* (*įmonės*, *gamyklos*, *kompanijos*) (KPP 1976: 66). Tiesa, iš naujesnio patarimų leidimo (KPP 1985) šis taisyso kažkodėl buvo pa-

šalintas¹, tačiau dėl to taisymas nesustojė. Prie taisymo tradicijos radimosi labai prisidėjo Kazimieras Gaivenis. Praėjusio amžiaus devintojo dešimtmečio pabaigoje, kai jau buvo pradėję ryškėti ekonomikos pokyčiai, *Kalbos kultūroje* jis rašė, kad „kapitalizmo ekonomikos terminas *dukterinė įmonė* netiksliai taisomas į *pavaldi įmonė*. Tiksliau būtų taisyti terminu *priklausoma įmonė*“ (Gaivenis 1989: 48). Po trejeto metų *Gimtojoje kalboje* jis dar kartą priminė, jo nuomone, netikslų taisymą *pavaldi įmonė*, atkreipė dėmesį, kad neprigyja *priklausoma įmonė*, ir pasiūlė vėliau labai paplitusį teikinį *antrinė įmonė* (Gaivenis 1992: 16). *Motininės įmonės* jis neminėjo (jos nebuvo ir KPP 1976; KPP 1985), bet prireikus terminas *pirminė įmonė* sistemiškai buvo numanomas, juoba kad greta jis pasiūlė *įmonę dukraitę* keisti *treține įmone*. Taisymą anuomet *Kalbos kultūroje* palaikė ir Kazys Linkevičius – „junginį *dukterinė firma (įmonė, kompanija)* derėtų keisti *priklausoma, antrinė firma*; žodis *antrinė* bene geriausiai tiktų ir būtų tiksliausias“ (Linkevičius 1993: 22). Kartu jis teigė, kad „įmonę, kuri davė pradžią antrinei įmonei, galima vadinti *pagrindine*. Abu šie pavadinimai (*pagrindinė, antrinė įmonė*) neprieštarauja įmonių kūrimosi logikai ir jų tarpusavio ryšių esmei“ (ten pat). Tiesa, į *Terminologijos taisymus*, kurių vienas iš rengėjų buvo K. Gaivenis (TT 1992), šie probleminiai terminai kažkodėl nepateko. Recenzuodamas minimą taisymų leidinį Vytautas Vitkauskas kaip tik ir pasigedo, pasak jo, „seniau į biurokratų vartoseną įėjusio ir dar platinamo posakio“ *dukterinė įmonė*, kartu nurodė savo taisymo variantą – *įmonės filialas* (Vitkauskas 1994: 94).

Redaktoriai ir kalbos kultūros dėstytojai visų minėtų taisymų, reikia manyti, nepraleido pro akis, tačiau blaškymosi netrūko. 2003 m. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos patvirtinta Specialybės kalbos programa, kurioje daug dėmesio skirta terminijai, paskatino įvairių studentams skirtų specialybės kalbos mokymo priemonių leidybą. Jose būta ir nemažai terminijos taisymų, tarp kurių galima rasti *motininę* ir (ar) *dukterinę įmonę*, tačiau taisymai rodo, kad studentai mokyti įvairiai. Pavyzdžiui, viename iš anuometinio Lietuvos teisės universiteto leidinių semantizmų skyriuje aiškinama: „Dabar ypač dažnas pasakymas *motininė*² vartojamas tinkama reikšme, kai parodoma tai, kas tiesiogiai susiję su žodžiu *motina*, pvz.: *Motininė teisė* (pagrįsta motinos valdymu, jos pirmumu). Tačiau ne-

¹ Gal todėl, kad *dukterinė įmonė* jau buvo kai kuriuose žodynuose? Žr. toliau straipsnyje.

² Taisymų šaltiniuose retinimas ar šrifto paryškimas dažnai būna originale, tačiau toliau minimi terminų žodynų ir kt. duomenys išretinti straipsnio autoriaus.

reikia vartoti tokių junginių, kaip *motininė įmonė, gamykla, kompanija*, norint pabrėžti, kad ji yra *pagrindinė, pirminė* (plg.: *dukterinė*). Pvz.: Šio ekonomikos kurso naujovė yra ta, kad teorinės žinios įgyjamos dirbant *motininėje* (= **pagrindinėje**) įmonėje „Verslo bendrija“. Lietuvos draudimo *motininė* (= **pagrindinė, pirminė**) kompanija „Codan“ pirmąsias pardavimo telefonu paslaugas pradėjo teikti 1993 m. *Motininė* (= **Pirminė**) kompanija „BLS VILNIUS“ priklauso Švedijos karališkajam paštui. Lygiai taip pat netinka vartoti tokių junginių, kaip *dukterinė įmonė, gamykla, kompanija*, norint pabrėžti, kad ji yra pavaldi didesnei įmonei arba yra jos padalinys. Pvz.: Tokio pobūdžio tyrimai buvo atlikti ir akcinės bendrovės „Lietuvos avialinijos“ *dukterinėje* (= **akcinei bendrovei „Lietuvos avialinijos“ pavaldžioje arba iš akcinės bendrovės „Lietuvos avialinijos“ kilusioje**) įmonėje AB „Aviakompanija Lietuva“ (Kunevičienė, Pečkuvienė, Žilinskienė 2003: 78–79). Kaip matyti, visi pavyzdžiai taisomi skirtingai, lyg tai būtų ne termino, o stilistinis, nuo konteksto priklausantis dalykas (ypač tai matyti iš paskutinio sakinio), greta dėmens *pirminė* net nepasiūloma *antrinė*. Po poros metų iš dalies tos pačios autorės Mykolo Romerio universiteto leidinyje prideda dar vieną dėmenį – *giminiška: dukterinė* (= **antrinė, giminiška, priklausoma**) *įmonė, kompanija, gamykla; motininė* (= **pirminė, pagrindinė**) *įmonė, gamykla, kompanija* (Pečkuvienė, Žilinskienė 2005: 33, 39). Panašiai mokoma ir naujesniame to paties universiteto vadovėlyje: *dukterinė* (= **antrinė, priklausoma, giminiška**) *įmonė*; taip pat *motininė* (= **pagrindinė**) *įmonė* (Akelaitis, Pečkuvienė, Žilinskienė 2009: 78). Tiesa, čia jau – atvirkščiai – yra *antrinė*, bet nėra *pirminės*. Vilniaus Gedimino technikos universiteto leidinyje teikiama sistemiškai, nesiblaškoma: *dukterinė* (= **antrinė**) *įmonė, motininė* (= **pirminė**) *įmonė* (Kaulakienė, Petrėtienė, Rutkienė, Žukienė 2007: 63, 67; tai išlaikoma ir vėlesniuose knygos leidimuose, plg. Kaulakienė, Petrėtienė, Rutkienė, Žukienė 2010: 66, 71). Kartais studentams siūloma patiems pasukti galvą. Štai Kauno technologijos universiteto išleistame pratimų rinkinyje pateikiamas sakiny *UAB „Rožė“ – susivienijimo „Gėlių rojus“ (dukterinė, pavaldžioji, antrinė) įmonė, įsteigta 2012 m. liepos 12 dieną* (Juzelėnienė 2012: 32), kuriame reikia išbraukti neteiktinus terminų variantus iš pateiktų skliaustuose. Pasitikrinti raginama Valstybinės lietuvių kalbos komisijos svetainėje ir Lietuvos Respublikos terminų banke³. Panašių

³ Galbūt sakinyje numanomi du teisingi atsakymai (iš trijų), bet studentas Terminų banke ras dar kitą atsakymą. Apie tai – toliau straipsnyje.

taisymų yra ir kolegijų leidiniuose, pavyzdžiui, Lietuvos jūreivystės kolegijos išleistoje studijų knygoje yra nevertotinių verslininkų terminų sąrašas, kuriame taisoma *dukterinė* (= **priklausoma, antrinė**) *įmonė* (Domarkienė 2005: 165). *Motininės įmonės* greta kažkodėl nėra, bet pridėta greičiausiai iš K. Gaivenio nusižiūrėta kituose leidiniuose paprastai nutylima (nes vartosenoje nematyti) *įmonė dukraitė* (= **tretinė įmonė**).

Koks taisymo motyvas? Vadovėliuose jis kartais nutylimas arba numanomas iš to, kad pavyzdžiai teikiami semantizmų skyriuje. K. Linkevičius sako, kad *motininis, dukterinis* ekonomikos kalboje imti vartoti nusižiūrėjus į rusų kalbos žodžius, o lietuvių kalboje žodžiais *motina* ir *duktė* įprasta apibūdinti tik žmones ir bites (Linkevičius 1993: 22). Nors anuomet aktualiausia buvo rusų kalba ir žiūrėta labiausiai į ją, reikia pasakyti, kad galėjo kartu veikti ir kitos kalbos, nes giminystės terminai analogiškose situacijose aiškiai ar bent numanomai įtraukiami plačiai (plg. anglų *parent company – affiliated/daughter company*, prancūzų *société mère – filiale*, rusų *материнская компания – дочерняя компания*, vokiečių *Muttergesellschaft – Tochtergesellschaft*, net ir latvių *mātesuzņēmums – meitasuzņēmums*). Neatmestina, kad taisyti pradėta nuo tokių junginių kaip *motininė kiaulė* (jau 1962 m. plito teikinyš *paršavedė*, dar siūlytas universalesnis žodis *vedeklė*; žr. Tolutienė 1962), vėliau taisymas pritaikytas plačiau – „Keliadesimt metų energingai taisydami atsikratėme netikusio pavadinimo *motininė kiaulė* ir vietoje jo prigydomė terminą *paršavedė*. Fizikai rusišką terminą *дочернее вещество* taip pat jau verčia *antrinė medžiaga*, ne *motininė medžiaga*. Geologai irgi nesunkiai galėtų atsisakyti termino *motininė uoliena*, o mikrobiologai – termino *motininės mielės*“ (Gaivenis 1989: 48). Patekęs pavyzdžių *motininis augalas, motininė linija, motininė forma, tėvinis augalas, tėvinė linija, tėvinė forma* ir pan.⁴ K. Gaivenis daro išvadą – „genetikos ir selekcijos terminijoje negalima išsiversti be verstinių būdvardžių *dukterinis, motininis, tėvinis*. Kitų sričių terminijoje šiuos vertinius reikėtų taisyti“ (Gaivenis 1989: 49). Ši autoriteto išvada neabejotinai paveikė vėlesnę terminijos tvarkybą.

Kalbame čia iš esmės apie verstinę metaforą. Griežtų kalbinių kriterijų, kada verstinės metaforos yra priimtinos, kada – ne, vargu ar galima būtų

⁴ Galima pridurti, pavyzdžiui, *dukterinės chromosomos* „chromatidės po mitozės metafazės arba antrosios mejozės metafazės“; *tėvinis donoras* „vienas iš tėvų (augalų), kurio vienas ar keli genai yra perkeltami į recipientą“; *motininis paveldimumas* „tiksliai moteriškųjų organizmų perduodamas paveldimumas“ (ŽŪASSTŽ 2010: 47, 63, 153).

pasakyti, bet mūsų terminijos norminimo tradicijoje juntamas jų vengimo polinkis, ypač jei metafora akivaizdžiai neįprasta. Be to, metaforos terminus daro vaizdingus, o tai paprastai nėra laikoma siektina terminų ypatybe, vertinamas neutralumas, vengiama emocinės konotacijos. Rasuolė Vladarskienė pastebi, kad ekonomikos terminijai būdingas universalus metaforizacijos polinkis – antropomorfizmas, kai metaforų modelis yra žmogus kaip socialinis subjektas, reikšmės perkėlimo pagrindas yra žmogaus veiklą apibūdinantys žodžiai (Vladarskienė 2012: 87). Vis dėlto vertinant *motininę įmonę* galėjo suveikti tokio junginio emocinis ekspresyvumas, motinos, kaip vertybės, devalvacijos baimė, juoba kad tarmėse panašių *motininių* dalykų nėra. Ir apskritai tiesiogiai su žmogumi siejamų žodžių (pvz., *veidas, gimdymas, mirtis*) į kitas sritis (pvz., gyvūnų kontekstą) perkelti nelinkstama.

Būdvardžiai *motininis, dukterinis* kalboje nėra įprasti savo raiška. Štai vienas iš žymiausių kalbos taisytojų rašo – „Priklausymo kilmininkai nekeistini būdvardžiais (šie dažniausiai turi priesagas *-inis, -iškas*). Tiesa, dar niekas nesako *tėvinis namas* (rusų k. *otcovskij dom*), *motininė* (= *motinos skarelė*, nors buvo pradėta vartoti rūšies reikšme *motininė kiaulė* (= *veislinė kiaulė, paršavedė*); bet nelabai gerai, kad įsigali *dukterinės įmonės* (būtų geriau *įmonės padaliniai* ar *filialai, įmonės dukterys* ar kitaip)“ (Šukys 1998: 124–125). Čia suplakti raiškos ir semantikos dalykai, bet įdomu tai, kad Jonui Šukiui netiko tik būdvardis, o *dukters* metafora tiko, be kitų variantų, jis siūlo vartoti ir *įmonės dukterys*. Tiesa, vėliau to siūlymo jau neminėjo, apskritai, kaip taisyti, nesiūlė, tik apgailestavo, kad „gaila, jau atsirado *dukterinės firmos*, kolūkiuose buvo net *motininė* (= *veislinė*) *kiaulė*“ (Šukys 2003: 93).

Kalbant apie šiuos būdvardžius negalima praleisti pro akis ir to fakto, kad *dukterinė įmonė* buvo teikiama pirmajame *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (DLKŽ₁ 1954) kaip būdvardžio *dukterinis* vartojimo pavyzdys, iš ten perrašyta į *Lietuvių kalbos žodyną* (LKŽ II₂ 1969⁵), nors antrajame (DLKŽ₂ 1972) ir vėlesniuose *Dabartinės lietuvių kalbos žodyno* leidimuose termino jau nebeliko (*motininės įmonės* nė viename iš jų ir nebuvo). Taigi galima manyti, kad šio termino gerumu suabejota jau beveik prieš pusšimtį metų. Tiesa, *filialas* niekam nekliuvo, nors šiame žodyje taip pat slepiasi *duktė* (lot. *filia – duktė*). Į tarptautinių žodžių motyvaciją paprastai nežiūrima.

⁵ Anksčiau leistame tome (LKŽ II₁ 1947) dar nebuvo.

Įdomu tai, kad DLKŽ₁1954 būdvardis *dukterinis* iliustruotas pavyzdžiais *dukterinė ląstelė, dukterinė įmonė*, DLKŽ₂ 1972 liko tik *dukterinės ląstelės* (pakeistas skaičius, šiame ir vėlesniuose leidimuose dar pridėdama pažyma *bot.*), nuo DLKŽ₃ 1993 iki DLKŽ₇ 2012 greta *dukterinių ląstelių* dar įterpiama *dukterinės gentys*. Nuo DLKŽ₅ 2003 prie *dukterinių ląstelių* pridėta pažyma, rodanti, kad tai perkeltinė reikšmė (*prk.*), ir šis pavyzdys atskirtas dviem statmenais brūkšniais, o *dukterinės gentys*, reikia manyti, laikomos tiesioginės reikšmės pavyzdžiu. Kokia ta reikšmė? Turbūt „iš dukterų kilusios gentys“. Tikėtina, kad *dukterinės gentys* į žodyną įdėtos remiantis LKŽ II₂ 1969 pateiktu būdvardį *dukterinis* iliustruojančiu Frydricho Engelso sakiniu „Pirmykštės gentys, didėjant gyventojų skaičiui, suskyla kiekviena į keletą dukterinių genčių“.

TERMINOGRAFIJA

Kokį teikybės kelią pasirinko terminografija? Kaip žinoma, pirmosios nepriklausomybės laikais nei teisės, nei ekonomikos terminų žodynų neišleista. Pirmajame ir vieninteliame sovietmečiu Alfonso Žiurlio teisės terminų žodyne (TTŽ 1954) nei *motininės*, nei *dukterinės įmonės* nebuvo. Tokių sąvokų anuometinei sistemai, matyt, apskritai nelabai reikėjo. Vis dėlto ekonomikos žodynuose terminai teikti. Dar 1966 m. išleistame Lietuvos TSR Mokslų akademijos (LTSR MA) Ekonomikos instituto parengtame *Rusiškai lietuviškame ekonomikos terminų žodyne* randame: *общество дочернее – dukterinė bendrovė, общество-мать – bendrovė-motina, общество-внук – bendrovė-dukraitė* (RLETŽ 1966: 123). Priedėlio jungimas brūkšneliu čia, aišku, netinkamas (perimta rusiškų terminų raiška), bet svarbiausia – pasitelkti giminystės terminai. Tiesa, vienodumo nesiekta – greta *bendrovės motinos* nepasidaryta junginio *bendrovė duktė* (ar *dukra*). Beje, žodyną peržiūrėjo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Terminologijos komisija. Pratarmėje sakoma, kad svarstant terminus aktyviai dalyvavo minėtos komisijos nariai Jonas Kruopas ir K. Gaivenis. Vis dėlto raiška su priedėliu nepaplito. Maždaug po dešimties metų išleistame terminologų taip pat peržiūrėtame Antano Buračo žodyne (viršelyje antraštė *Anglų-lietuvių kalbų ekonomikos terminų žodynas-minimumas*, antraštiniame lape – *English-Lithuanian Dictionary of Economic Terms for Students*) teikta *parent Co*⁶ – *pagrindinė (motininė)*

⁶ Lizdo antraštiniame straipsnyje yra *company = Co*.

bendrovė, subsidiary Co – dukterinė (kontroliuojamoji) bendrovė (ELDETS 1975: 33). Kaip matyti, čia jau pasiūlytas dėmuo *pagrindinė (motininė* tik kaip sinonimas), prie *dukterinės* prirašyta ir *kontroliuojamoji*⁷. Dar po penketo metų išleistame LTSR MA Mokslų akademijos Ekonomikos institute to paties A. Buračo parengtame ekonomikos terminų žodyne atitikmenys ima dar labiau įvairėti: *affiliated company – susijusi/dukterinė/kontroliuojamoji*⁸ *bendrovė; parent company – pagrindinė/motininė bendrovė* (ALKETŽ 1980: 89). Nors ir nurodyta *subsidiary company* žt. *affiliated company* (ALKETŽ 1980: 90), kažkodėl atskiru straipsniu su kitais atitikmenimis pateikta *subsidiary – dukterinė/priklausomoji bendrovė* (ALKETŽ 1980: 356). Žodynas taip pat buvo peržiūrėtas minėtos Terminologijos komisijos. Pratarinėje nurodyta, kad prie jo rengimo prisidėjo K. Gaivenis, Stasys Keinys, Angelė Kaulakienė. Šiame žodyne pasiūlyta atitikmenų įvairovė vienaip ar kitaip atsispindėjo tiek vėlesniuose žodynuose, tiek terminų taisymuose.

Po nepriklausomybės atkūrimo ėmus rasti rinkos ekonomikai iškilo naujų ekonomikos terminų, taip pat verčiamųjų ir aiškinamųjų ekonomikos, teisės terminų žodynų poreikis. Tai paskatino įvairios kokybės žodynų ir žodynėlių leidybą. Jau 1991 m. išeina Petro Auštrevičiaus, Dainiaus Pupkevičiaus ir Dalios Treigienės *Šiuolaikinių ekonomikos terminų enciklopedinis žodynas lietuvių–anglų–rusų–vokiečių kalbomis* (recenzavo K. Gaivenis), kuriame teikiama straipsnyje rūpimų terminų pora: *dukterinė bendrovė (subsidiary) – „kompanija, kuri priklauso pagrindinei akcinei bendrovei“* (ŠETEŽ 1991: 55), *motininė bendrovė*⁹ *kompanija (parent company) – „firma, akciniu kapitalu kontroliuojanti vieną ar daugiau firmų“* (ŠETEŽ 1991: 128). Kaip matyti, be jokių sinonimų teikiami terminai su dėmenimis *dukterinė, motininė*, nors pirmojo termino apibrėžtyje opozicija pasakoma su žodžiu *pagrindinė*.

1992 m. pasirodžiusiuose panašiuose nedidukuose prastokos terminografinės kokybės anoniminiuose¹⁰ žodynėliuose, pavadintuose *Anglišku*

⁷ Prirašyti *kontroliuojamoji* gal paskatino tai, kad greta su paaiškinimu buvo *holding Co – holdingas (bendrovė, kontroliuojanti kitų bendrovių akcijų paketus)*, o ir prieš tai minėtame žodyne jau teikta *холдинг компани – kontroliuojančioji bendrovė* (RLETŽ 1966: 256).

⁸ Plg. *holding company – a. kontroliuojančioji bendrovė* (bendrovė, turinti kitų bendrovių akcijų kontrolinius paketus); b. *bendrovė steigėja* (ALKETŽ 1980: 89).

⁹ Originale pasvirasis brūkšnys praleistas, bet kituose straipsniuose vartojamas.

¹⁰ Išleido „Balticon“; autoriai nenurodyti, pratarmes pasirašo *Autorių kolektyvas*. Viename žodynėlyje su autorių teisių ženklų rašomi lyg inicialai *V.I.L.A.Ž.*, kitame – *firma VILAŽ.*

terminų aiškinamasis žodynas: verslas, komercija ir Vokiečių–lietuvių rinkos terminų aiškinamasis žodynas, sąvokos paaiškinamos plačiau, parodomas santykis su *kontroliuojančiąja* bendrove: *company parent*¹¹ – „*motininė bendrovė (kompanija)*“¹², valdanti dukterinių bendrovių (kompanijų) kontrolinius akcijų paketus ir kitaip negu kontroliuojančioji (angl. *holding company*), pati gamina kai kurias prekes arba savarankiškai atlieka vienas ar kitas finansines operacijas“ (ATAŽVK 1992: 14); *subsidiary company* – „*dukterinė kompanija*, t. y. formaliai savarankiška kompanija (įregistruota kaip savarankiška), tačiau jos akcijų kontrolinis paketas priklauso kitai (motininei) kompanijai (angl. *company parent*), kuri dažnai yra vienintelis akcininkas ir praktiškai nulemia dukterinės kompanijos pagrindines veiklos kryptis“ (ATAŽVK 1992: 46). Tas pats pateikiama ir antrame minėtame žodynyje prie *Muttergesellschaft* (VLRTAŽ 1992: 36), *Tochtergesellschaft* (VLRTAŽ 1992: 46), tik pirmojo termino apibrėžtyje rašoma ne *kontroliuojančioji*, o *holdingo kompanija* (vok. *Holdinggesellschaft*).

Trūkstant gerų savų žodynų bandyta versti išleistus svetur. Vienas tokių bandymų pasirodė 1994 m. Tai buvo Kristoferio Paso (Christopher Pass), Brajeno Louzo (Bryan Lowes) ir Leslie Deivio (Leslie Davies) *Ekonomikos terminų žodynas*. Kaip sakoma *Leidėjų ir Redakcijos tarybos žodyje*, „šis leidinys – tai atsisveikinimas su K. Marksu bei jo sekėjų karta ir žlugusia teorija apie socialistinį gamybos būdą“. Be ekonomistų, prie žodyno dirbo visas būrys lituanistų – redagavo Aldonas Pupkis, terminus ir tekstą tvarkė atitinkamai A. Kaulakienė ir Rita Miliūnaitė, recenzavo K. Gaivenis. Pasistengta žodyną kiek galima sulietuvinti. Jame nėra nei *dukterinės*, nei *motininės* bendrovės, teikiama: *pavaldžioji bendrovė (subsidiary company)* – „bendrovė, esanti kitos bendrovės nuosavybė (žr. firma). Pavaldžioji bendrovė gali toliau prekiauti savo vardu, tačiau ją visiškai arba iš dalies kontroliuoja pagrindinė bendrovė“ (ETŽ 1994: 190). Kaip matyti, pasirinktas K. Gaivenio anksčiau kritikuotas terminas. Apibrėžtyje minimas terminas *pagrindinė bendrovė* atskiru straipsniu neteikiamas (matyt, taip buvo originale). Įdomu tai, kad po trejeto metų išleistame papildytame ir pataisytame leidime *pavaldžioji bendrovė* pakeista *dukterine bendrove*, o apibrėžtis nekeista (ETŽ 1997: 90). Galima tik spėti, kad lituanistų indėlis pirmajame leidime buvo toks didelis, kad leidėjai nusprendė

¹¹ Yra nuoroda *parent company* žr. *company parent* (ATAŽVK 1992: 40).

¹² Apibrėžtis žodynyje neatskirta nuo termino, kursyvas rašomas tik čia straipsnyje. Raiška neredaguota.

dė, jog jis per didelis... (todėl minėtų pavardžių antrajame leidime jau nėra, pasakyta, kad redagavo ir tikslino Aleksandras Vytautas Rutkauskas ir Stasys Vaitkevičius, pastarasis buvo ir pirmojo leidimo terminų redaktorius konsultantas).

Tais pačiais 1994 m. pasirodo ir A. Buračo, Broniaus Svecevičiaus *Lietuvių–anglų–lietuvių biznio, bankų, biržos terminų žodynas–žinynas*. Jame su sinonimais teikiama: *dukterinė/antrinė*¹³ *bendrovė – subsidiary/allied/affiliated/associate/constituent company; underlying company* (su teisėmis, neperduodamomis motininei bendrovei); *motininė/pirminė bendrovė – parent company* (BBBTŽŽ 1994: 43). Pridėta atitinkamai ir *dukterinė/antrinė kompanija – subsidiary company; motininė/pirminė kompanija – parent company* (BBBTŽŽ 1994: 111). Žodynas buvo peržiūrėtas K. Gaivenio, taip pat jo peržiūrėtas ir po trejeto metų išėjęs A. Buračo *Bankininkystės ir komercijos terminų aiškinamasis žodynas*, kuriame pagrindiniuose straipsniuose sinonimų jau nebelieka: *antrinė bendrovė – subsidiary/allied/affiliated/associate/constituent/underlying company; pirminė bendrovė – parent company* (BKTAŽ 1997: 46, 47). *Dukterinę* ir *motininę* bendroves galima rasti tik nuorodose (žr.) į pagrindinius straipsnius (BKTAŽ 1997: 47). Tiesa, gal per neapsižiūrėjimą yra likę *dukterinės/antrinės bendrovės įsigijimas*¹⁴ – *acquisition of subsidiary* (BKTAŽ 1997: 134).

Panašiu metu išleistuose terminologų nevertintuose Irenos Čeikauskaitės ir Emos Volungevičienės žodynuose galima rasti: *Tochtergesellschaft – dukterinė bendrovė, filialas* (VLLVKTŽ 1995: 179), *parent company – motininė kompanija* (ALKETŽ 1995: 40). Abiejuose žodynuose yra tik po vieną iš nagrinėjamų terminų poros narių.

Tam tikra riba lietuvių terminografijoje galima laikyti 1997-uosius, nes tų metų pradžioje (sausio 30 d.) buvo priimtas Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. 59 „Dėl terminų žodyno aprobavimo“ (Žin., 1997, Nr. 12-257), kuriuo terminų žodynų leidėjai įpareigoti teikti žodynus vertinti Valstybinei lietuvių kalbos komisijai (VLKK). Viename iš pirmųjų aprobatą gavusių žodynų – Vitos Bitinaitės *Mokomajame anglų–lietuvių kalbų teisės terminų žodyne* – teikiama: *parent company – pagrindinė, kontroliuojančioji įmonė;*

¹³ Yra ir nuorodos *antrinė bendrovė* žr. *dukterinė bendrovė; pirminė bendrovė* žr. *motininė bendrovė* (BBBTŽŽ 1994: 43).

¹⁴ Ši nederėjimą ir daugelį kitų trūkumų recenzijoje yra nurodęs Jonas Klimavičius (2 2000: 27).

subsidiary company – *kontroliuojamoji įmonė* (MALKTTŽ 1998: 44), nors kitoje vietoje *subsidiary company* – *kontroliuojamoji įmonė, filialas*, greta *subsidiary* – *filialas*¹⁵ (MALKTTŽ 1998: 173). Kaip matyti, čia bene pirmą kartą terminografijoje kaip *pagrindinės įmonės* sinonimas atsiranda *kontroliuojančioji įmonė*, nepaisant to, kad greta tame pačiame lizde yra *holding company* – *kontroliuojančioji įmonė*. Vėliau pasirodė dar pora to paties žodyno pataisytų ir papildytų leidimų (2002, 2008; jie svarstyti VLKK nebuvo teikti, nors aprokata įrašyta). *Parent company* atitikmenys juose nekeisti (MALKTTŽ 2008: 53, 167), o prie antro termino pridėtas sinonimas: *subsidiary company* – *kontroliuojamoji, antrinė įmonė* (MALKTTŽ 2008: 53), nors kitoje vietoje tebepalikta *subsidiary company* – *kontroliuojamoji įmonė, filialas* (MALKTTŽ 2008: 218).

Tai pačiais metais su pirmuoju V. Bitinaitės žodynu išėjusiame Olimpijos Armalytės ir Liongino Pažūsidio sudarytame *Anglų–lietuvių kalbų teisės žodyne* vėl randame *subsidiary (daughter) company* – *dukterinė įmonė* (ALKTŽ 1998: 94), bet kitose žodyno vietose įvairiai – *subsidiary* – *dukterinė, priklausomoji bendrovė* (ALKTŽ 1998: 473), nors greta *subsidiary company/corporation* – *priklausomoji, dukterinė įmonė* (ALKTŽ 1998: 473). Atkreiptinas dėmesys, kad šiame žodyne yra ankstesnėje terminografijoje nepastebėtas atitikmuo *parent company* – *patronuojanti bendrovė* (ALKTŽ 1998: 94). Tiesa, kitoje vietoje jau *parent company* – *pagrindinė, patronuojanti bendrovė, įmonė* (ALKTŽ 1998: 329). Žodynas ekspertuotas VLKK eksperto K. Gaivenio, tačiau aprobatos neturi. O štai tais pačiais 1998 m. Vilniaus universitete išleistame nedideliame apskaitos žodynėlyje (VLKK nevertintame) terminų pora kitokia – *investments of subsidiary in capital stock of parent company* – *antrinių įmonių investicijos į pirminės įmonės kapitalą* (ALATŽ 1998: 40).

Anksčiau kai kuriuose žodynuose greta *dukterinės įmonės* matytas *filialas* 2000 m. Kauno technologijos universitete išleistame autorių kolektyvo parengtame *Aiškinamajame įmonės vadybos terminų žodyne* tampa pagrindiniu terminu: *filialas, pavaldžioji įmonė* – „įmonė, kurios per 50 proc. turinčių balsavimo teisę akcijų savininkė yra kita įmonė“ (AĮVTŽ 2000: 53). Yra ir nuoroda *pavaldžioji įmonė* žr. *filialas* (AĮVTŽ 2000: 55). VLKK tam neprieštarauja (yra aprokata).

¹⁵ Plg. *subsidiary* – *kontroliuojamoji įmonė, filialas* (MALKTTŽ 2008: 218).

2001 m. pasirodžiusiame terminografiškai labai prastame Romualdo Rakučevičiaus *Lietuvių–vokiečių kalbų verslo ir teisės terminų žodyne* randame greta kažkodėl dviem atskirais straipsniais pateiktus terminus *motininė bendrovė – Muttergesellschaft; motininė bendrovė (kompanija) – Stammhaus* (LVKVTTŽ 2001: 80). Yra ir *pagrindinė firma – Mutterfirma, Muttergesellschaft* (LVKVTTŽ 2001: 31), *pagrindinė įmonė – Leitbetrieb* (LVKVTTŽ 2001: 42), *dukterinė firma – Tochterfirma, Tochtergesellschaft* (LVKVTTŽ 2001: 31). To paties autoriaus po trejeto metų išleistame priešingai išdėstytų kalbų žodyne yra panašiai: *Muttergesellschaft – pagrindinė akcinė bendrovė* (VLKTVTŽ 2004: 169), *Tochtergesellschaft – dukterinė bendrovė, Tochterunternehmen – dukterinė įmonė* (VLKTVTŽ 2004: 232). Abu žodynai VLKK nevertinti, kaip ir 2004 m. Aušros Cesevičienės ir Danutės Čivilienės *Verslo terminų anglų–lietuvių kalbų žodynas*, kuriame panašiai teikiama *parent company – pagrindinė kompanija/įmonė* (VTALKŽ 2004: 76), *subsidiary – dukterinė įmonė, pagalbininkas*¹⁶ (VTALKŽ 2004: 108). Beje, taip pat pateikta nesistemiška ir kalbiškai nelabai vykusiai pora *partially-owned subsidiary – dalinai valdoma dukterinė įmonė, wholly-owned subsidiary – visiškai pavaldi dukterinė įmonė*¹⁷ (VTALKŽ 2004: 108). Tuo pačiu metu išleistame VLKK ekspertų skaitytame (nors aprobatos ir neturinčiame) *Vokiečių–lietuvių kalbų teisėtvarkos žodyne* jau kitaip: *Tochtergesellschaft – antrinė bendrovė, filialas* (VLKTŽ 2004: 258).

Savitą statusą greta kitų žodynų turi vertėjų, terminologų ir kitų specialistų ilgai svarstytas ir su VLKK pritarimu 2004 m. LR Seimo kanceliarijos išleistas Europos žodynas *Eurovoc*. Jis nėra tikras terminų žodynas – tai sisteminis terminų ir kitų žodžių, jų junginių sąrašas, skirtas teisės aktams klasifikuoti, jų turiniui indeksuoti. Jame taip pat teikiama šiame straipsnyje rūpimi terminai: *pagrindinė bendrovė [įmonė] – parent company; société mère; Muttergesellschaft* (Eurovoc 2004: 98), *pavaldžioji bendrovė – subsidiary; filiale; Tochtergesellschaft* (Eurovoc 2004: 103).

Iš minėtų žodynų išsiskiria 2005 m. išėjęs Rūtos Vainienės *Ekonomikos terminų žodynas*. Jame bene pirmą ir kol kas vienintelį kartą terminografijoje įrašytas griežtas vertinimas *dukterinė įmonė (subsidiary) – ntk. = antrinė įmonė* (ETŽ 2005: 73) ir teikiama *antrinė įmonė (subsidiary) – „įmonė,*

¹⁶ Čia akivaizdu, kad kita reikšmė nevykusiai pateikta kaip sinonimas.

¹⁷ Dar plg. *wholly-owned subsidiary – visiškai priklausoma dukterinė bendrovė* (ALKTŽ 1998: 473).

nuosavybės teise priklausanti pagrindinei įmonei“ (ETŽ 2005: 22). Ne-teiktina laikoma ir *patronuojanti įmonė* – ntk. = *pagrindinė įmonė* (ETŽ 2005: 211). Terminas aiškinamas lakoniškai: *pagrindinė įmonė* (*parent company*) – „kitą įmonę kontroliuojanti įmonė“ (ETŽ 2005: 197). Žodynas buvo teiktas ekspertuoti VLKK (išsamią recenziją pateikė J. Klimavičius; tie griežti teikiniai yra jo), bet išleistas VLKK nesvarsčius¹⁸.

Matyti, kad R. Vainienės žodyno išleidimo ar vėlesnių metų termino-loginio pobūdžio žodynuose buvo teikiama iš inercijos: *filiale* – *filialas*, *dukterinė kompanija*, *firma* (MPLKVŽ 2005: 56), *maison affiliée* – *duk-terinė kompanija* (MPLKVŽ 2005: 72), *maison mère* – *pagrindinė kompanija* (MPLKVŽ 2005: 72), *dukterinė bendrovė* – *subsidiary (com-pany)*, *affiliate* (5KŽEPT 2006: 67), *dukterinė bendrovė* – *Tochtergesell-schaft*, *Tochterunternehmen* (LVKŽT 2006: 31), *motininė bendrovė* – *Muttergesellschaft*, *Mutterunternehmen* (LVKŽT 2006: 72). Kaip jau galima numanyti, VLKK šie žodynai nevertinti (iš esmės jie lyg ir nėra tikri ter-minų žodynai, antraštėse žodžio *terminų* nėra).

Visai neseniai pasirodžiusiuose terminų žodynuose (nors vertinti VLKK jie taip pat nebuvo teikti) dėmenų *dukterinis* ir *motininis* išvengiama. V. Bi-tinaitės ir Dianos Snapkauskaitės *Aiškinamajame anglų–lietuvių kalbų teisės ir verslo žodyne* skirtingai pateikiant sinonimus rašoma: *parent company* – *pagrindinė (patronuojanti) įmonė, bendrovė; subsidiary company* – *antrinė, pavaldi įmonė, bendrovė* (AALKTVŽ 2013: 147). Valenti-nos Zemkauskienės *Anglų–lietuvių ir lietuvių–anglų kalbų ekonomikos ter-minų žodyne* sinonimų nėra: *parent company* – *pagrindinė bendrovė* (ALLAKETŽ 2013: 40), *subsidiary company* – *pavaldžioji bendrovė* (ALLAKETŽ 2013: 41), pridėta dar ir *sister company* – *gimininga bendrovė* (ALLAKETŽ 2013: 41).

Minėta terminografija, be abejonės, darė poveikį ir bendriesiems ver-čiamiesiems, įskaitant mokomuosius, pastarojo meto žodynams, juose taip pat galima rasti terminų žodynų teikinius, dažnai tik po vieną iš terminų poros narių, pvz.: *Tochtergesellschaft* – *dukterinė bendrovė* (VLKŽ II 1992: 319; DVLKŽ II 2006: 349), *meitasuzņēmums* – *dukterinė įmonė* (LLKŽ 2003: 406), *maison mère* – *pagrindinė įmonė* (MPKŽ 2009: 841). Nevengta tokiuose žodynuose ir sinonimijos. Pavyzdžiui, viename B. Pie-sarsko žodyne randame *parent company* – *pagrindinė bendrovė* (DALKŽ

¹⁸ Dėl to J. Klimavičius apgailestavo *Terminologijoje* paskelbtoje recenzijoje (Klimavičius 2006).

2000: 646), *subsidiary* – *dukterinė bendrovė/kompanija* (taip pat *subsidiary company*); *filialas* (DAKŽ 2000: 918), o kitame jo žodyne atitikmenų pasirinkimas jau gerokai įvairesnis: *parent company* – *pagrindinė/motininė/pirminė bendrovė* (DAKŽ 2001: 462), *subsidiary* – *dukterinė/antrinė bendrovė/kompanija* (taip pat *subsidiary company*); *filialas* (DAKŽ 2001: 648).

Kaip matyti iš pateiktų duomenų, žodynuose greta dėmens *motininė* vartojama *pirminė*, *pagrindinė*, *kontroliuojančioji*, *patronuojanti*, užfiksuota ir nevykusiai sujungta *bendrovė–motina*. *Dukterinė įmonė* (*bendrovė*, *kompanija*, *firma*) dar vadinama su dėmenimis *antrinė*, *pavaldžioji* (*pavaldi*), *priklausomoji* (*priklausoma*), *kontroliuojamoji*, *susijusi* arba tiesiog *filialas*. Žodis *filialas* rūpinam reikalui nėra parankus, nes taip paprastai vadinamas tos pačios įmonės struktūrinis padalinys, o ne kita įmonė; *susijusi įmonė* – per daug nekonkretu, o kiti minėti variantai daugiau ar mažiau galimi, tik jais akcentuojami kiek skirtingi tos pačios sąvokos aspektai. Anksčiau minėtas ir kalbininkų nelabai vykęs siūlymas vartoti dėmenį *giminiška*, ne ką geriau ir *šalutinė*¹⁹, na, o *viena iš kitos atsiradusi*, *kilusi* apskritai neterminiška.

K. Gaivenis, viena vertus, smarkiai prisidėjo prie *motininės* ir *dukterinės įmonės* taisymo tradicijos radimosi, kita vertus, jo žiūrėtuose žodynuose šie terminai neretai buvo teikiami. Tai iš dalies rodo jo tolerantišką požiūrį – „Terminų taisymai turėtų būti priimtini tos srities specialistams. Neturėdami tinkamo taisymo, geriau netaisykime“ (Gaivenis 1992: 16). Pošėdžiuose teko girdėti K. Gaivenį sakant, kad kai kurie specialistai (tarp jų ekonomikos žodynų autorius A. Buračas) ne visada atsižvelgdavo į jo recenzijų siūlymus.

Iš žodynų matyti, kad *dukterinė įmonė* teikiama dažniau nei *motininė įmonė* (antrosios sąvokos kartais žodyne nėra arba ji įvardijama kitaip). Kodėl terminas *dukterinė įmonė* vartosenoje toks gajus, nors ir taisomas kalbininkų, nors žodynuose siūlomi ir kitokie terminai? Viena vertus, žodynai atspindėjo vartoseną, kita vertus, žodynai kūrė teikybės tradiciją, nes vienų žodynų duomenys perrašomi į kitus. Tikėtina, kad prie to gajumo kaip tik ir prisidėjo minėti sovietmečio²⁰ ir nepriklausomybės pradžios terminų žodynai. Apskritai susidaro įspūdis, kad į *dukterinę įmonę* žiūrėta kiek palankiau nei į *motininę įmonę*.

¹⁹ Zofija Babickienė sako, kad kalbant apie įmones teikiamos dėmenų poros *pirminė* – *antrinė*, *pagrindinė* – *šalutinė* (Babickienė 2012: 59), bet *šalutinės įmonės* lyg niekas daugiau nesiūlė.

²⁰ Duomenys pateko ir į to meto verčiamuosius žodynus, pvz., *дочерние предприятия* – *dukterinės įmonės* (RLKŽ I 1982: 519).

TEISĖS AKTAI

Bene aiškiausias atsakymas į klausimą dėl terminų gajumo slypi teisės aktuose. Jau Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos–Atkuriamojo Seimo 1990 m. liepos 30 d. priimto Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (Žin., 1990, Nr. 24–594) 12 straipsnio 3 dalyje randame parašyta: „Jeigu bendrovė įsigyja kitos bendrovės (įmonės) kontrolinį akcijų paketą, tai ši tampa kontroliuojama bendrove. Kontrolinį akcijų paketą sudaro akcijos, kurios suteikia turėtojui daugiau kaip 50 procentų balsų visuotiniame susirinkime. Kontroliuojamoji bendrovė yra dukterinė, o ją kontroliuojanti – patronuojanti bendrovė. Dukterinė bendrovė negali įsigyti patronuojančios bendrovės akcijų.“ Dabar sunku pasakyti, kas lėmė tokios keistokos nesisistemiškos poros *patruojanti–dukterinė* pasirinkimą (jei tiko *dukterinė*, kodėl netiko *motininė* ir – priešingai – jei netiko *motininė*, kodėl tiko *dukterinė*?), juoba kad iki to laiko terminografijoje *patruojanti bendrovė* nefiksuota. Vis dėlto šis sprendimas padarė labai didelį poveikį – ir dabartiniame Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme (Žin., 2000, Nr. 64–1914) tebėra tie patys terminai – 5 straipsnis pavadintas „Patruojanti ir dukterinė bendrovės“²¹. Tiesa, Seimo teisės aktų bazėje skelbiamame viename kitame nutarime, įsakyme ar kokio komiteto išvadose galima rasti ir *motininę įmonę*, bet tai pavieniai nesisisteminiai atvejai, greičiausiai atsiradę dėl neapsižiūrėjimo, įstatymuose nustatytos terminijos nesilaikymo.

²¹ Jame rašoma:

„1. Laikoma, kad bendrovė yra patronuojanti, jei ji kitoje bendrovėje, kuri yra jos dukterinė bendrovė, tiesiogiai ir (ar) netiesiogiai turi balsų daugumą arba tiesiogiai ar netiesiogiai gali daryti lemiamą įtaką kitai bendrovei.

2. Laikoma, kad bendrovė tiesiogiai turi balsų daugumą kitoje bendrovėje, jeigu ji turi įgijusi kitos bendrovės akcijų, visuotiniame akcininkų susirinkime suteikiančių daugiau kaip 1/2 balsų.

3. Laikoma, kad bendrovė netiesiogiai turi balsų daugumą trečiojoje bendrovėje, jeigu ji tiesiogiai turi balsų daugumą bendrovėje, kuri tiesiogiai ar netiesiogiai turi balsų daugumą trečiojoje bendrovėje.

4. Laikoma, kad tiesiogiai daryti lemiamą įtaką kitai bendrovei gali bendrovė, kuri yra tos bendrovės akcininkė ir:

1) turi teisę rinkti ar atšaukti kitos bendrovės vadovą, daugumą valdybos ar stebėtojų tarybos narių, arba

2) pagal susitarimus, sudarytus su kitais akcininkais, turi balsų daugumą toje bendrovėje. Įgaliojimas, suteikiantis bendrovei teisę atstovauti kitam akcininkui ir už jį balsuoti bei priimti sprendimus, yra pakankamas tokio susitarimo įrodymas.

5. Laikoma, kad netiesiogiai daryti lemiamą įtaką trečiajai bendrovei gali bendrovė, kuri atitinka bent vieną iš šių sąlygų:

1) ši bendrovė gali tiesiogiai daryti lemiamą įtaką kitai bendrovei, kuri tiesiogiai ar netiesiogiai turi balsų daugumą trečiojoje bendrovėje arba tiesiogiai ar netiesiogiai gali daryti lemiamą įtaką trečiajai bendrovei;

2) ši bendrovė tiesiogiai ar netiesiogiai turi balsų daugumą kitoje bendrovėje, kuri gali tiesiogiai ar netiesiogiai daryti lemiamą įtaką trečiajai bendrovei;

3) kartu su kitomis bendrovėmis, kuriose tiesiogiai ar netiesiogiai ši bendrovė turi balsų daugumą arba kurioms gali tiesiogiai ar netiesiogiai daryti lemiamą įtaką, turi balsų daugumą trečiojoje bendrovėje arba šiame punkte nurodytos kitos bendrovės kartu turi balsų daugumą trečiojoje bendrovėje.“

Opozicija *patronuojanti–dukterinė* buvo aptarta VLKK Terminologijos pakomisės 2007 m. balandžio 3 d. posėdyje, dalyvaujant suinteresuotų institucijų – viešosios įstaigos Lietuvos Respublikos apskaitos instituto (jis iškėlė klausimą), Lietuvos Respublikos finansų ir Lietuvos Respublikos ūkio ministerijų – atstovams. Tuomet dalyko specialistai kalbėjo, kad kalbininkų siūlomi terminai *pirminė įmonė* ir *antrinė įmonė* klaidina, nes asocijuojasi su kitomis sąvokomis – Europos Sąjungos teisėje yra skiriamas *pirminis* ir *antrinis įmonių steigimasis* (angl. *primary/secondary establishment*). Be to, kliūna ir laiko aspektas, nes pirminė įmonė gali būti įsteigta vėliau už antrinę įmonę (kai jaunesnė įmonė įsigyja senesnę). Specialistai tuomet posėdyje kalbėjo, kad *kontroliuojančioji įmonė* ir *kontroliuojamoji įmonė* (teisės aktuose dažnai rašoma *kontroliuojama įmonė*) yra kitos reikšmės terminų pora (patronuojanti įmonė visada kontroliuoja, bet yra ir kitų kriterijų, pagal kuriuos įmonė gali būti laikoma kontroliuojančia). Atsižvelgiant į šią porą posėdyje radosi siūlymas (J. Klimavičiaus) atitinkamai padaryti porą *patronuojančioji įmonė* ir *patronuojamoji įmonė* (vietoj *patronuojanti* ir *dukterinė*). Siūlymui pritarta. Nors ir sunkiai, šis siūlymas po truputį skinasi kelią į dokumentus. Terminų su dėmenimis *patronuojančioji–patronuojamoji* pora buvo aprobuota VLKK 2008 m. ir paskelbta Lietuvos Respublikos terminų banke (LRTB) iš Lietuvos Respublikos įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (nepriimtas), vėliau iš Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto. Pastarasis priimtas (Žin., 2012, Nr. 127–6385), nors jo įsigaliojimas buvo atidėtas (iki 2016 m. sausio 1 d.; Žin., 2013, Nr. 140–7080). Tiesa, kad būtų ryšys su kitais teisės aktais, įstatymo sąvokų skyriuje rašoma su skliaustais *patronuojamoji (dukterinė) įmonė*. Vėliau ši terminų pora į LRTB pateko iš Lietuvos Respublikos valiutos keityklų operatorių įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos įmonių, priklausančių finansų konglomeratui, papildomos priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (apibrėžtys šiek tiek skiriasi, žr. LRTB). Terminai jau kartais pavartojami žemesnio lygmens Lietuvos Respublikos teisės aktuose (įsakymuose, nutarimuose), taip pat šie terminai jau gana gausiai vartojami oficialiuose Europos Sąjungos teisės aktų (reglamentų, direktyvų) vertimuose į lietuvių kalbą, o tai daro poveikį Lietuvos teisės aktams. Laikas parodys, kiek sprendimas dėl *patronuojančiosios* ir *patronuojamosios įmonės* buvo sėkmingas – daugelyje teisės aktų šių terminų dar nėra. Svarbu ir tai, kad paties *patronavimo* sąvoka vis dar nėra apibrėžta ir jos santykis su *kontrole*, *kontroliavimu* kelia klausimų.

Štai, pavyzdžiui, galiojančiame Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatyme (Žin., 2002, Nr. 91-3891) yra terminų pora *globojanti (patronuojanti) įmonė*²² („įmonė, kuri turi kitos įmonės įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalį, suteikiančią teisę kontroliuoti įmonės veiklą“) ir *kontroliuojama įmonė* („įmonė, kurioje kitas asmuo turi įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalį, suteikiančią teisę kontroliuoti įmonės veiklą. Visos kontroliuojamų įmonių kontroliuojamos įmonės taip pat laikomos pirmosios visas šias įmonės globojančios (patronuojančios) įmonės kontroliuojamomis įmonėmis“). Kaip matyti, čia *kontroliuojamos įmonės* sąvoka atitinka aprobuotą *patronuojamosios įmonės* sąvoką (plg. apibrėžtis 2014 m. liepos 17 d. priimtame Lietuvos Respublikos valiutos keityklos²³ operatorių įstatyme Nr. XII-1033: *patronuojančioji įmonė* – „įmonė, kuri turi kitos įmonės įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalį, suteikiančią teisę kontroliuoti įmonės veiklą“; *patronuojamoji įmonė* – „įmonė, kurioje kitas asmuo turi įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalį, suteikiančią teisę kontroliuoti įmonės veiklą“). Sąvokų santykiai grindžiami *kontrolės* sąvoka (plg. *kontrolinis akcijų paketas*), bet turėtina omenyje tai, kad *kontrolė*, *kontroliavimas* yra plačiai teisės aktuose įvairiuose kontekstuose vartojami terminai (ar nebūtinai kaip terminai apsibrėžti žodžiai), plg. *alkoholio kontrolė*, *biudžeto politikos kontrolė*, *finansų kontrolė*, *graužikų kontrolė*, *kiaulių produktyvumo kontrolė*, *korupcijos kontrolė*, *maisto kontrolė*, *nusikaltimų kontrolė*, *pasienio kontrolė*, *transporto kontrolė*, *vidaus kontrolė*, *valstybės kontrolė* ir pan. (pavyzdžiai iš LRTB). Iš to matyti, kad kaip *motininės įmonės* ir *dukterinės įmonės* atitikmenys terminai *kontroliuojančioji įmonė* ir *kontroliuojamoji įmonė* nors iš dalies ir būtų įmanomi, bet stokotų konkretumo. Be to, koją kiša tai, kad *kontroliuojančioji įmonė* jau seniai vartojama (ir aprobuota LRTB) kaip *holding company* atitikmuo²⁴ (dar plg. ir *kontroliuojantysis fondas (holding fund)*), o tai yra tam tikra patronuojančiosios įmonės atmaina (žr., pavyzdžiui, jau minėtame Lietuvos

²² *Globojančios įmonės* terminografijoje rasti nepavyko, tai dar vienas *motininės įmonės* atitikmuo. Beje, Lietuvos Respublikos bankų įstatymo (Žin., 2004, Nr. 54-1832) 59 straipsnyje yra paminėta ir *globojama (patronuojama) įmonė*, nors kaip sąvoka teisės aktuose ji apibrėžta nebuvo. Apie šį pavartojimo atvejį, regis, nežinota, kai 2007 m. vietoj *dukterinės įmonės* pasiūlyta *patronuojamoji įmonė*.

²³ Gretinant su terminu *valiutos keityklos operatorius* nevykusiai pakeistas projekte buvęs geras *Lietuvos Respublikos valiutos keityklų operatorių įstatymo* pavadinimas. Taip pat aprobuoti projekto terminai *valiutos keityklų operatorių priežiūros institucija*, *valiutos keityklų operatorių sąrašas* įstatyme be reikalo pakeisti į *valiutos keityklos operatorių priežiūros institucija*, *valiutos keityklos operatorių sąrašas*. Iš-eina, kad valiutos keitykla turi daug operatorių.

²⁴ Matyt, dėl aiškumo teisės aktuose dažnai patikslinama skliaustuose – *kontroliuojančioji (holdingo) įmonė*.

Respublikos draudimo įstatymo pakeitimo įstatyme). Kita vertus, turėtina omenyje ir ši sąvoka: *valstybės (savivaldybės) kontroliuojama įmonė*²⁵ – „įmonė, kurioje daugiau kaip 1/2 akcijų, suteikiančių balso teisę visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei“ (Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo Nr. VIII-480 pakeitimo įstatymas Nr. XII-792 (TAR, 2014-04-03, Nr. 4032)). Nors kontroliavimas ir čia panašus, bet tai tikrai nėra ir negalėjo būti *dukterinė įmonė*²⁶. Galbūt dėl daugiaprasmiškumo ar santykio su *patronavimu* keblumų Lietuvos Respublikos įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymo Nr. IX-576 pakeitimo įstatymo projekte (terminai apbrušinti LRTB) *kontrolės* bandoma išvengti, čia pasitelkiamas terminas *lemiamas poveikis (tiesioginis ar netiesioginis)* ir būtent šiuo terminu grindžiamas *patronuojančiosios įmonės* („įmonė, kuri kitai įmonei gali daryti tiesioginį ar netiesioginį lemiamą poveikį“) ir *patronuojamosios įmonės* („įmonė, kuriai kita įmonė gali daryti tiesioginį ar netiesioginį lemiamą poveikį“) santykis. Primintina, kad VLKK Terminologijos pakomisės svarstymuose (J. Klimavičiaus iniciatyva) senesniuose teisės aktuose nereta *įtaka* dažnai keičiama *poveikiu*. Ankstesniame Lietuvos Respublikos įmonių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatyme (Žin., 2001, Nr. 99-3517) *kontrolė* buvo apibrėžiama kaip „įmonės teisė daryti lemiamą įtaką kitai įmonei, valdyti ir veikti kitos įmonės finansinę ir ūkinę veiklą siekiant iš to gauti naudos. Kontrolė gali būti tiesioginė ir netiesioginė“. Kad *kontrolė* ir *lemiamas poveikis* rūpimame kontekste dabar iš esmės tapatinami, matyti, pavyzdžiui, iš Lietuvos Respublikos informuotiesiems investuotojams skirtų kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo (Žin., 2013, Nr. 68-3410), nes čia tiesiog duodama nuoroda: *kontrolė* – „tiesioginis ir (arba) netiesioginis lemiamas poveikis įmonei, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatyme“. Iš viso to galima spręsti, kad terminų sistema dar nėra nusistovėjusi, kartais derinama pagal atskirų teisės aktų poreikius, specialistams čia dar reikia užlopyti spragas.

²⁵ Kad būtų išvengta skliaustų, LRTB pagrįstai atskirti ir atskirais straipsniais teikiami du terminai.

²⁶ Beje, teisės moksle esama keistokų teiginių dėl *dukterinės įmonės* sampratos, pavyzdžiui, teigiama, kad „Įmonių grupė sudaryta iš teisiškai savarankiškų subjektų, teisinio savarankiškumo forma nėra svarbi, todėl tiek patronuojančia, tiek dukterine įmone gali būti pripažintos bet kokios teisinės formos subjektai, tame tarpe fizinis asmuo ir valstybė. Kvalifikuojant grupės buvimą arba nebuvimą svarbiausia yra konstatuoti kontrolės santykį, todėl atmetini kai kurių mokslininkų teiginiai, kad valstybė ar fizinis asmuo negali būti dukterine įmone“ (Papijanc 2007: 87; raiška netaisyta).

IŠVADOS

1. Motyvuojant greičiausiai rusų kalbos poveikiu (plg. *материнская/дочерняя компания*) verstinių metaforinių terminų *motininė/dukterinė įmonė* (*bendrovė, firma, kompanija*) kalbiniu gerumu suabejota dar sovietmečiu, tačiau aiškiausiai šių terminų taisymo reikalingumas pasakytas praėjusio amžiaus devintojo dešimtmečio gale. K. Gaivenio pateikta nuostata, kad žodžiai *motininis, dukterinis* būtini genetikos, selekcijos terminijoje, o kitose srityse taisytini, neabejotinai prisidėjo prie minėtų terminų taisymo tradicijos įtvirtinimo ir paveikė terminografiją.

2. Nepaisant neigiamo kalbininkų vertinimo, tiek *motininė*, tiek *dukterinė įmonė* buvo pateikta daugelyje žodynų. Kai kurie tų žodynų buvo peržiūrėti kalbininkų. Pastarojo meto žodynuose *motininė įmonė* jau reta, *dukterinė įmonė* pateikiama dažniau. Apskritai yra nemažai žodynų, kuriuose pateikiamas tik antrasis iš šios sąvokų poros narių.

3. *Motininę įmonę* (pasitaikė ir nevykusiai sujungta *bendrovė-motina*) bandyta pakeisti įvairiai – užfiksuoti terminai su dėmenimis *pirminė, pagrindinė, kontroliuojančioji, patronuojanti*. Vietoj *dukterinės įmonės* siūlytų variantų yra daugiau – vadinama su dėmenimis *antrinė, pavaldžioji (pavaldi), priklausomoji (priklausoma), kontroliuojamoji* arba tiesiog *filialas*. Pasitaikė ir per bendrų teikinių su *susijusi, giminiška*. Dauguma šių teikinių yra daugiau ar mažiau galimi, tačiau kartu nėra tiek tikslūs, kad nekeltų pašalinių asociacijų, o tai, matyt, ir yra priežastis, kodėl terminografijoje terminai tebekonkuruoja. Galima sakyti, kad šių terminų norminimo istorijoje taškas iš esmės dar nėra padėtas.

4. Teisės aktai išsiskiria savita terminų vartoseną – nuo nepriklausomybės pradžios juose plačiai vartota nesistemiška terminų pora *patronuojanti įmonė (bendrovė)* ir *dukterinė įmonė (bendrovė)*. Kai kur švysteli *globojanti (patronuojanti) įmonė* su opozicija *kontroliuojama įmonė*, o *globojama (patronuojama) įmonė* pavartota bene tik kartą. Teisės aktai dabar kaip tik ir yra termino *dukterinė įmonė* paplitimo priežastis.

5. Atsižvelgiant į opoziciją *kontroliuojančioji–kontroliuojamoji*, 2007 m. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Terminologijos pakomisės posėdyje pasiūlyta teikti terminų porą *patronuojančioji įmonė* ir *patronuojamoji įmonė*. Šie terminai jau pateko į Lietuvos Respublikos terminų banką, Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktus, tačiau terminų sistema dar nėra nusistovėjusi, esama spragų, varijavimo.

ŠALTINIAI

- 5KŽEPT 2006: *5 kalbų žodynas: ekonomika, politika, teisė*. Sudarytojai E. I. Volungevičienė, R. Laurušonienė, R. Tamošaitienė, Vilnius: Teisinės informacijos centras.
- AALKTVŽ 2013: Bitinaitė V., Snapkauskaitė D. *Aiškinamasis anglų–lietuvių kalbų teisės ir verslo žodynas*, Vilnius: Registrų centras.
- AĮVTŽ 2000: Martinkus B., Neverauskas B., Sakalas A. ir kt. *Aiškinamasis įmonės vadybos terminų žodynas*, Kaunas: Technologija.
- ALATŽ 1998: Bartaška R., Zaikauskas E. *Anglų–lietuvių apskaitos terminų žodynelis: su angliškais terminų apibrėžimais ir lietuviškų terminų rodykle*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- ALKETŽ 1980: Buračas A. *Anglų–lietuvių kalbų ekonomikos terminų žodynas*, Vilnius: Mokslas.
- ALKETŽ 1995: *Anglų–lietuvių kalbų ekonominių terminų žodynelis*. Sudarė I. Čekauskaitė, Vilnius: Informacijos ir leidybos centras.
- ALKTŽ 1998: Armalytė O., Pažūsis L. *Anglų–lietuvių kalbų teisės žodynas*, Vilnius: Alma littera.
- ALLAKETŽ 2013: Zemkauskienė V. *Anglų–lietuvių ir lietuvių–anglų kalbų ekonomikos terminų žodynas*, Vilnius: Ciklonas.
- ATAŽVK 1992: *Angliškų terminų aiškinamasis žodynas: verslas, komercija*. [Nenurodytų autorių kolektyvas], Vilnius: Balticon.
- BBBTŽŽ 1994: Buračas A., Svecevičius B. *Lietuvių–anglų–lietuvių biznio, bankų, biržos terminų žodynas–žinynas*, Vilnius: Žodynas.
- BKTAŽ 1997: Buračas A. *Bankininkystės ir komercijos terminų aiškinamasis žodynas*. 1 dalis. *Lietuvių–anglų kalbų aiškinamasis bankinių ir komercinių terminų žodynas*, Vilnius, Kaunas: Vilniaus universitetas.
- DAKŽ 2001: Piesarskas B. *Dabartinės anglų kalbos žodynas*, Vilnius: Alma littera.
- DALKŽ 2000: Piesarskas B. *Didysis anglų–lietuvių kalbų žodynas*. Trečias pataisytas leidimas, Vilnius: Alma littera.
- DLKŽ₁1954: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Ats. red. J. Kruopas, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
- DLKŽ₂ 1972: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. 2-asis papild. leid. Ats. red. J. Kruopas, Vilnius: Mintis.
- DLKŽ₃ 1993: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. 3-iasis patais. ir papild. leid. Vyr. red. St. Keinys, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- DLKŽ₅ 2003: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. 5-asis (2-asis elektroninis) patais. ir papild. leid. Vyr. red. St. Keinys, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- DLKŽ₇ 2012: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. 7-asis patais. ir papild. leid. Vyr. red. St. Keinys, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- DVLKŽ II 2006: Križinauskas J., Smagurauskas S. *Didysis vokiečių–lietuvių kalbų žodynas 2*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- ELDETS 1975: Buračas A. *English–Lithuanian Dictionary of Economic Terms for Students*, Vilnius: LTSR Aukštojo ir spec. vid. mokslo m-ja.
- ETŽ 1994: Pasas K., Louzas B., Deivis L. *Ekonomikos terminų žodynas*. Vertimas iš anglų kalbos leidinio. Red. A. Pupkis, Vilnius: Baltijos bisnis.
- ETŽ 1997: Pass Ch., Lowes B., Davies L. *Ekonomikos terminų žodynas*. Antrasis papildytas ir pataisytas leidimas. Iš anglų kalbos vertė Z. Bareikytė, L. B. Žemaitytė, K. Francūzevičiūtė, redagavo ir tikslino A. V. Rutkauskas, S. Vaitkevičius, Vilnius: Baltijos bisnis.
- ETŽ 2005: Vainienė R. *Ekonomikos terminų žodynas: apie 1400 terminų*, Vilnius: Tyto alba.
- Eurovoc 2004: *Europos žodynas Eurovoc*. 3.1 versija. 3 dalis. *Daugiakalbė*. Parengė Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, Vilnius: Valstybės žinios.
- LKŽ II₁ 1947: *Lietuvių kalbos žodynas 2*. Red. J. Balčikonis, Kaunas: Valstybinė enciklopedijų, žodžių ir mokslo literatūros leidykla.
- LKŽ II₂ 1969: *Lietuvių kalbos žodynas 2*. 2-asis leid. Ats. red. J. Kruopas, Vilnius: Mintis.
- LLKŽ 2003: *Latvių–lietuvių kalbų žodynas*. Sudarytojas ir ats. redaktorius A. Butkus, Kaunas: Aesti.
- LRTB – *Lietuvos Respublikos terminų bankas*. Prieiga per internetą: <http://terminai.vlkk.lt>.
- LVKVTŽ 2001: Rakucevičius R. *Lietuvių–vokiečių kalbų verslo ir teisės terminų žodynas*, Vilnius.
- LVKŽT 2006: Goldamer Y., Plaušinitis S. *Lietuvių–vokiečių kalbų žodynas teisininkams*, Vilnius: TEV.
- MALKTTŽ 1998: Bitinaitė V. *Mokomasis anglų–lietuvių kalbų teisės terminų žodynas*, Vilnius: Eugrimas.
- MALKTTŽ 2008: Bitinaitė V. *Mokomasis anglų–lietuvių kalbų teisės terminų žodynas*. 3-iasis patais. ir papild. leid., Vilnius: Eugrimas.

- MPKŽ 2009: *Mokomasis prancūzų kalbos žodynas*. Vertė I. Kovalčikienė, J. Navakauskienė, G. Strigockytė, A. Venckus, Vilnius: Alma littera.
- MPLKVŽ 2005: Katalynaitė R. E., Dubikalytė-Raugalienė L. *Mokomasis prancūzų–lietuvių kalbų verslo žodynas*, Vilnius: Technika.
- RLETŽ 1966: *Rusiškai lietuviškai ekonomikos terminų žodynas*. Ats. red. K. Meškauskas, Vilnius: Mintis.
- RLKŽ I 1982: *Rusų–lietuvių kalbų žodynas 1*. Sudarė Ch. Lemchenas, Vilnius: Mokslas.
- ŠETEŽ 1991: Auštrevičius P., Pupkevičius D., Treigienė D. *Šiuolaikinių ekonomikos terminų enciklopedinis žodynas lietuvių–anglų–rusų–vokiečių kalbomis*, Vilnius: Lietuvos komersantas.
- TTŽ 1954: *Teisinių terminų žodynas*. Sudarė A. Žiurlys, Vilnius: Valst. polit. ir moks. lit. I-kl.
- VLE I 2001: *Visuotinė lietuvių enciklopedija 1*. Vyr. red. A. Račis, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- VLKTVTŽ 2004: Rakucevičius R. *Vokiečių–lietuvių kalbų teisės ir verslo terminų žodynas*, Vilnius.
- VLKTŽ 2004: *Vokiečių–lietuvių kalbų teisėtvarkos žodynas*. Sudarytojos L. Addo, L. Dantienė, I. Sagaitienė, N. Slavinskienė, Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
- VLKŽ II 1992: Križinauskas J., Smagurauskas S. *Vokiečių–lietuvių kalbų žodynas 2*, Vilnius: Mokslas.
- VLLVKTŽ 1995: Volungevičienė E. *Vokiečių–lietuvių, lietuvių–vokiečių kalbų teisės terminų žodynas*, Vilnius: Žodynas.
- VLRTAŽ 1992: *Vokiečių–lietuvių rinkos terminų aiškinamasis žodynas*. [Nenurodytų autorių kolektyvas], Vilnius: Balticon.
- VTALKŽ 2004: *Verslo terminų anglų–lietuvių kalbų žodynas*. Autorės A. Cesevičienė ir D. Čivilienė, Ukmergė: Valdo leidykla.
- ŽŪASSTŽ 2010: Sliesaravičius A., Lazauskas J., Stanys V., Keinys St., Klimovienė G. *Žemės ūkio augalų selekcijos ir sėklininkystės terminų žodynas*, Vilnius: Inforastras.

LITERATŪRA

- Akelaitis G., Pečkuvienė L., Žilinskienė V. 2009: *Specialybės kalba*. Administracinės kalbos vadovėlis, Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
- Babickienė Z. 2012: Ekonomikos terminų gramatinių ir leksinių variantų sklaida: norma ir realybė. – *Specialybės kalba: gramatika ir logika*. Mokslinių straipsnių rinkinys, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 51–64.
- Domarkienė I. 2005: *Kalbos kultūra*. Studijų knyga, Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Gaivenis K. 1989: Mokslo kalbos dalykai. – *Kalbos kultūra* 56, 43–53.
- Gaivenis K. 1992: Kuo pakeisti terminą *dukterinė įmonė (firma, kompanija)?* – *Gimtoji kalba* 2, 16.
- Juzelėnienė S. 2012: *Profesinės kalbos kultūros pratimai*. Taikomosios matematikos studentams. Mokomoji knyga, Kaunas: Technologija.
- Kaulakienė A., Petrėtienė A., Rutkienė L., Žukienė R. 2007: *Kalbininkų patarimai studentams: teorija ir praktika*, Vilnius: Technika.
- Kaulakienė A., Petrėtienė A., Rutkienė L., Žukienė R. 2010: *Kalbininkų patarimai studentams: teorija ir praktika*. Mokomoji knyga, 3-ioji pataisyta ir papildyta laida, Vilnius: Technika.
- Klimavičius 2006: Rūta Vainienė. Ekonomikos terminų žodynas, Vilnius: Tyto alba, 2005 [recenzija]. – *Terminologija* 13, 202–206.
- Klimavičius J. 2000: Buračas A. Bankininkystės ir komercijos terminų aiškinamasis žodynas. Pirmoji dalis: Lietuvių–anglų kalbų aiškinamasis bankinių ir komercinių terminų žodynas. Vilnius * Kaunas: Vilniaus universitetas * Kauno humanitarinis fakultetas, 1997 [recenzija]. – *Gimtoji kalba* 1, 14–19; 2, 20–28.
- Papijanc V. 2007: Įmonių grupės teisinio reguliavimo aspektai: samprata ir požymiai. – *Jurisprudencija* 4(94), 81–88.
- KPP 1976: *Kalbos praktikos patarimai*. Sudarė A. Pupkis, Vilnius: Mokslas.
- KPP 1985: *Kalbos praktikos patarimai*. II pataisytas ir papildytas leidimas. Sudarė A. Pupkis, Vilnius: Mokslas.
- Kunevičienė A., Pečkuvienė L., Žilinskienė V. 2003: *Specialybės kalbos kultūra*. Vadovėlis, Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras.
- Linkevičius K. 1993: Žodžių reikšmių klaidos laikraščių kalboje. – *Kalbos kultūra* 64, 20–28.
- Pečkuvienė L., Žilinskienė V. 2005: *Kalbos patarimai studentams*. Mokomasis leidinys, Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.

- Šukys J. 1998: *Lietuvių kalbos linksniai ir prielinksniai: vartosena ir normos*, Kaunas: Šviesa.
- Šukys J. 2003: *Kalbos kultūra visiems*, Kaunas: Šviesa.
- Tolutienė B. 1962: Dėl kai kurių žemės ūkio literatūroje vartojamų žodžių. – *Kalbos kultūra* 3, 43–45.
- TT 1992: *Terminologijos taisymai*. Parengė K. Gaivenis, A. Kaulakienė, St. Keinys, J. Klimavičius, Vilnius: Mokslas.
- Vitkauskas V. 1994: Terminų taisyimų knyga. – *Kalbos kultūra* 66, 93–96.
- Vladarskienė R. 2012: Metaforiniai ekonomikos terminai. – *Terminologija* 19, 83–92.

**MOTININĖ ĮMONĖ (PARENT COMPANY) AND DUKTERINĖ ĮMONĖ
(SUBSIDIARY COMPANY): FROM DICTIONARIES TO ACTS OF LEGISLATION**

The article analyses the development of problematic terms *motininė įmonė* and *dukterinė įmonė* in terminography as well as the opinions of Lithuanian linguists on these terms and their usage in acts of legislation. It also provides an overview of the previously used and newest terms and at the same time highlights the current state of and gaps in the terminological system.

Doubt about the linguistic appropriateness of metaphorical loan translations *motininė įmonė* and *dukterinė įmonė* based on the influence of the Russian language (cf. *материнская/дочерняя компания*) arose already in Soviet times, though the necessity of the correction was most clearly pointed out at the end of the 1980s. Kazimieras Gaivenis' suggestion that words *motininis* and *dukterinis* are necessary in the terminology of genetics and selection, but in other fields should be avoided, contributed to the establishment of the tradition to correct these terms and influenced terminography.

Despite the negative evaluation from linguists both *motininė įmonė* and *dukterinė įmonė* were included in a few dictionaries. Some of these dictionaries were reviewed or edited by linguists themselves. In the dictionaries of the later years *motininė įmonė* is rather rare, but *dukterinė įmonė* is included quite frequently. There were attempts to replace both *motininė įmonė* and *dukterinė įmonė* with some other terms, but they have not been established in the terminography and they are still competing. It can be concluded that standardisation of these terms is not yet finished.

The peculiar usage of terms can be observed in acts of legislation – from the beginning of independence in early 1990s a non-systemic pair of terms *patronuojanti įmonė (bendrovė)* and *dukterinė įmonė (bendrovė)* was widely used. Usage in acts of legislation is the reason for the spread of the term *dukterinė įmonė*.

At the meeting of the Terminology Sub-Commission of the State Commission of the Lithuanian Language in 2007 a suggestion was made to use the pair of terms *patronuojančioji įmonė* and *patronuojamoji įmonė*. Such terms are included in Lietuvos Respublikos terminų bankas (Term Bank of the Republic of Lithuania) as well as acts of legislation of the Republic of Lithuania and the European Union, though the system of terms is not yet established and some variation and shortcomings are still present.

Gauta 2014-09-29

Alvydas Umbrasas
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas alvydas@lki.lt